

templom bejárói és falakvezetekbe beépített lukacsos, puha kalári kövek.

Hogy a kalázi mészko milyen minőségű, az megtudható a József műegyetemi szakbizálatból. E szerint ily kőnek négyzet centiméter felülete 534,4 kgr. hordképessége. A haraszi kő 1056,9,— az ilkai kő 820,5,— a spitli kő, melyből a szegedi közuti hid felső korlátai készültek, 664,5 kgr. törési határértékű, tehát még a spitli-kő is körülbelül $\frac{25}{100}$ -val erősebb hordképessége, mint a tanács által elfogadott Kráhl-féle kalázi kő hordképessége.

Mindenki által megismerhető a közuti hidunknál használt spitli kő felső párkányzata. Lukacsos, az idő behatásaitól repedezik és szétmállik, mérnökségünk nem győzi a lukacsosodást és repedést kikutatni és macseháztatni és 30 évi idő alatt annyira megvan romolva, hogy a szakértők megállapítják, miszerint a második 30 év után új kövekkel ki kell cserélni.

A tanács által elfogadott kalázi gyöngébb hordképessége és lyukacsosabb és repedezettebb mészko, hogy nem fog díszére válni fogadalmi templomunknál, azt minden kőszakértőnek be kell ismernie, a fenti közölt hivatalos adatok szerint.

Hogyan történhetett meg tehát, hogy Foerk Ernő tanár ur ajánlatára mégis a sokkal jobb minőségű haraszi vagy ilkai kő mellőztetett, csak azért, mert 138.501 korona 28 fillér ajánlati összeggel szemben a Kráhl-féle 128.713 korona 63 fillér összeg 9.787 korona 65 fillérrel olcsóbb volt.

A vizsgálatom tárgyává tettem, vajjon minő indokok vezethették Foerk tanár urat azon dicséretre és elragadó kijelentésre, hogy a Kráhl-féle gyenge mészko mellett oly erős állást foglalt, sőt azt annyira megdicsérte a bizottság előtt, hogy kifejezést adott véleményének, mely szerint a kalázi követ kicsiszolt állapotban még hajlandó lesz elfogadni a templom belső díszítésénél márvány kövek helyett is.

Ez az erős kijelentés vezethette a bizottságot és a város tanácsát a káros és téves álláspontra, hogy a pályázati kövekből a legrosszabbat, leggyengébb ellenállóképességűt és erős lyukacsosságot fogadta el.

E szakvélemény folytán kérdést intéztem a művezetőséghez, hogy a Kráhl által szálitandó leggyengébb minőségű mészkövek, hol és mily állapotban lesznek használandók. Azt a hivatalos kijelentést nyertem, miszerint a mostani kőpályázattal beszerzendő kövek csakis a templom járdájától kezdődő lábazathoz megy a főpárkányzatig, az ajtók és ablakok szegélyezésekhez fognak beépíteni. Mindezekhez szükséges kövek közönséges kisimítással, vagy kifaragással lesznek kiállítandók, ezekből egyetlen egy darab kő sem fog márványszerű kicsiszolt alakban alkalmaztatni.

Megtekintettem a Kráhl által bemutatott körülbelül 15—16 centiméter négyzet felületű kőecskéket. Ebből 2 darab minta kő mind a hat oldala kicsiszolt márvány, egy négyzet alakú mintakőnek 4 legnagyobb lapja szintén kicsiszolt márványszerű külzettel van kiállítva.

Akik csak e márványszerű fényességgel kicsiszolt kalázi kőnek lapjait tekintették meg, azok Foerk tanár ur kijelentését helyeslőleg fogadhatták el, — úgy látszik, — szerény véleményem, — Foerk tanár urat is ez ejtette tévedésbe, — ellenben, ha a négyzet alakú minta kő kicsiszolatlan két lapját is megtekintette volna, meggyőződést szerezhetett volna, hogy a kalázi kő, — bár úgy látszik a minta kövek, nagyon kis méretben lettek bemutatva és így a legjobb minőségűek küldettek be, — mégis azok lukacsosak, repedezettek s így figyelembe kellett volna venni a József műegyetemi hivatalos adatokat a kőnek minőségére és hordképességére s csak ezek megfigyelése után lett volna szabad döntenie a beszerzendő mészkövekre nézve.

Meg vagyok győződve, hogy ha eredeti, kidolgozatlan állapotban nagyobb darabokban az építkezést ellenőrző bizottság és Foerk Ernő tanár ur megvizsgálta volna, a leggyöngébb minőségű kalázi mészövet, mely

$\frac{25}{100}$ -val rosszabb, lyukacsosabb és repedezettebb, mint a spitli kő, melyből a közuti hid szegélykövei készültek, bizonyára 9.787 korona 65 fillér olcsóbb ár mellett sem fogadta volna el s így a monumentális fogadalmi templomunk, lábazati és szegélyzeti köveket nem rendelte volna meg.

Egyéni meggyőződésem, hogy a kicsiszolt minta kövek vezették téves utra úgy az építést ellenőrző bizottságot, mint a tanácsot. — de hát van még idő, hogy ne éktelenítsük el lukacsos, gyenge és az idő viszontagságait által megrongálásnak kitéve lévő kövekkel századokra építendő fogadalmi templomunkat!

SZINHÁZ, MUVÉSZET.

Színházi műsor:

SZERDA: Az ezredes, vigjáték. Bemutató. Páros $\frac{1}{2}$.

CSÜTÖRTÖK: Az ezredes, vigjáték. Páratlan $\frac{2}{2}$.

PÉNTEK: Kramer Teréz vendégförléptével: Trubadur, opera. Bérletszünet.

SZOMBAT: Kramer Teréz vendégförléptével: Denevér, operett. Bérletszünet.

VASÁRNAP délután: Katonadolog, operett.

VASÁRNAP este: Az ezredes, vigjáték. Páros $\frac{2}{2}$.

A színház demokratizálása

(Saját tudósítónktól.) Semmi sem mulatósabb annál, mint mikor valaki egészen komolyan elhatározza magában, hogy meg fogja javítani az erkölcsöket. A színházról például azt tartják, hogy régi irodalmi ambíciót és művészi színvonalát elhagyva, a tisztán könnyű szórakozást nyújtó orfeumok játkrendje felé közeledik. Ha már most egy színházi smokknak fáj az új irányzat, összeállít egy terjedelmes programot csupa rég lejátszott, a maga idejében nagy sikert elért darab címéből és azt hiszi, hogy ha azt a programot egy színház eljátszaná, egyszerre meg lenne mentve annak a színháznak a kulturális hívatása.

Vannak ilyen naiv emberek, mint ahogyan szokás néhol hinni a spiritizmusban és az ereklék csodatévő erejében. A színház és a vele összefüggő kérdések egyáltalában olyanok, hogy a hozzájuk kapcsolódó nagy nyilvánosság miatt mindenki jogot formál egy kicsit a kritizálásukhoz. Mintha bizony a színház maga-magától haladna a lejtőn lefelé és nem szívesebben elégitene ki az irodalmárok részéről hangoztatott igényeket! A színház azért hagyott fel régebbi irányával, mert erre rákényszerítette a közönsége. A színház régebben egy fejlettebb izlésű, egész összetételben finomabb és disztináltabb közönséget szolgált, melynek szinte az el nem olvasott könyvtár pótolta: mindig tudott neki valami újat, nagyot, nemeset nyújtani. Nem is volt abban az időben a színház populáris intézmény! Inkább fényűzési jellege volt, mint ahogyan tisztán fényűzés az átlagosnál nagyobb és erősebb intelligenciák foglalkozása: az irodalom is.

A töke intenzívebb kihasználása azonban egy igen népes burzsoazid-társadalom kialakulását vonta maga után. A nép mind nagyobb tömegekben vonult be a színházba és nagyobb erővel juttatta kifejezésre saját igényeinek mérsékeltbb színvonalát. A színháznak szinte száműznie kellett az igazi irodalmat, mert közönsége nélkülözötte az irodalmi műveltség elemeit. Csak nemrég hallottam egy társadalmi pozícióban levő uriembertől, hogy Shakesperet nem tudja élvezni a szin-

padon, mert például a Lear király-ban egy tucat gyilkosság történik. Szerinte ez nem szinpadra való. Egy másik, igen jó anyagi viszonyok között élő ember azt állította, hogy minél bolondabb és butább a darab, ő annál jobb ízűen tud rajta szórakozni. Pedig ez a páholyok közönsége. Hol vannak a második emelet varrólányai és kereskedősegei, meg a harmadik emelet misera plebs-e?

Ha arról van szó, hogy a színház irodalmi hagyományainak veszendőbe menését sajnáljuk, úgy bizonyára mi vagyunk az elsők, akik igazán sajnáljuk. De nem erről van szó. Az irányzatot a literátus emberek aggodó bánata nem fogja megállítani soha. A színház vezetőségének és mindazoknak, akikhez a színház valamiféle vonatkozásban van, tényekkel kell számolniuk. A színház válságát, úgy hisszük, reformok életbeléptetésének kell követnie. Ilyen reform lenne például a belépődíjak olcsóbbá tétele. A nézőteret könnyebben hozzáférhetővé kellene átalakítani. A mozgófényképes színházak folytatólagos előadásai lehetővé teszik, hogy a közönség tetszése szerint járkaljon ki és be egyes számok után; ezt a könnyedséget a színház sem nélkülözheti sokáig. A legfontosabb pedig, aminek előbb, vagy később, de feltétlenül el kell érkeznie, az, hogy bizonyos átmeneti idő elteltével a nagy színházaknak, a nép és középosztály befogadására alkalmas, több ezer férőhellyel berendezett nézőtereknek kell átalakulniuk egyszerű mozikká és orfeumokká. az irodalmi színházak pedig vissza fognak vonulni intim helyiségekbe (Kammerspiel), ahol hetenkint csak egyszer, vagy kétszer játszanak, aszerint, amint a város intellektuális szükséglete a játék anyagi lehetőségeit biztosítja. Hogy az ilyen kis színházakban természetszerűleg rendszeresített magas hely árak mellett lehet-e a színház fenntartásához elegendő anyagi alapot teremteni, ezt minden egyes esetben külön mellékkörülmények fogják meghatározni.

Nem lehet tehát megakadályozni azt a folyamatot, mely a színházak mai irányzatát diktálja. Az előkelő szórakozások színhelye populáris (és épen ezért sekélyes) mulatóságok arénájává lett. Ez nem baj. Sőt, így van jól. A népnek joga van a maga módja szerint való művészethez. De nem szabad többé az irodalmat erőszakolni erre a színházra és erre a közönségre. Az intellektus külön társadalmának külön színházra van szüksége. Ilyen intézményt azonban csak nagyvárosok tudnak eltartani. Olyan egészséges józanságu, abszolút irodalommentes hely, mint Szeged, belátható időn belül nem is gondolhat rá, hogy tisztultabb igényekkel fellépő és nemesebb művészi élvezeteket tartozó közönséget nevelhessen. Erre mi nagyon is kiesi, nagyon is igénytelen és kulturálatlan városka vagyunk. (d)

* Krammer Teréz vendég szereplése.

A színházi iroda jelenti: Krammer Teréznek, a nagynevű operabékesnőnek két este tervelt szegedi vendégjátéka iránt általános az érdeklődés. A bérlok majdnem kivétel nélkül megtartották jegyüket. Pénteken, a Trubadur előadásán Azucénát ismét Radó Anna éneklé.

* Az ezredes. A színházi iroda jelenti: Herczeg Ferenc új vigjátéka, Az ezredes, amely egyesíti magában az illusztris szó mindegyikét, és minden ízében sikerrel kecselget. A társulat fokozott ambícióval végzi művészi feladatát, hogy a magyar darab színpadon is a megértő közönség tetszésével látkozzék.